

АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА, ЯКІ ЗАКРІПЛЕНІ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Принципи визначають основні засади права, спрямовані на забезпечення процесуальної діяльності суду, основ організації правосуддя, а також правового становища учасників судового процесу. Класифікація принципів залежно від об'єкта регулювання, згідно з якою розрізняють:

- принципи, що визначають організацію та устрій господарського суду (організаційні принципи);
- принципи, які регулюють діяльність господарського суду (функціональні принципи)[1].

До організаційних принципів належать:

1. *Принцип призначення суддів господарських судів вищими органами державної влади.* Судді обираються Верховною Радою України безстроково в порядку, встановленому Законом України «Про статус суддів».

2. *Принцип одноособового і колегіального розгляду справи.* Перегляд в апеляційному порядку рішень місцевих господарських судів здійснюється апеляційними господарськими судами - колегією в складі трьох суддів. Перегляд у касаційному порядку рішень місцевих і апеляційних господарських судів здійснюється Вищим господарським судом України - колегією суддів у складі трьох суддів або більшої непарної їх кількості.

3. *Принцип самостійності судів, незалежності суддів і підкорення їх тільки закону.* Цей принцип закріплений в ст. 14 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України» і означає, що суд є незалежним у здійсненні правосуддя від органів законодавчої та виконавчої влади і підкоряється тільки закону.

4. *Принцип мови судочинства.* У загальному вигляді цей принцип закріплено в ст. 10 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України» відповідно до норм яких судочинство здійснюється державною мовою.

5. *Принцип гласності й відкритості господарського процесу.* Цей принцип закріплений в ст. 9 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України»[2].

До функціональних принципів належать такі:

1. *Принцип законності* як основну засаду судочинства встановлено в ст. 14,15 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України». Законність у судочинстві має свої специфічні риси, обумовлені завданнями й засобами правосуддя.

2. *Процесуальна рівність усіх учасників судового процесу.* Цей принцип закріплений у ст. 7 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України», де зазначено, що правосуддя в господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом.

3. *Змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості.* Сторони мають право наводити юридичні факти, які обґрунтовують їх вимоги й заперечення, а також надавати докази на підтвердження цих фактів[3].

Враховуючи вищезазначене, у юридичній літературі принципи господарського судочинства визначають як основні правила діяльності господарського суду, основну базу, за допомогою якої будується господарський процес і відносини, що виникають у галузі судочинства.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про судоустрій та статус суддів України» //Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. - 2012. - № 7-8. – с. 2-25.
2. Осетинський А. Реформування системи судів господарської юрисдикції в аспекті реалізації конституційного статусу касаційної інстанції //Право України, № 6, 2005. с. 4.
3. Боровик С. С., Джуль В. В., Мудрий С. М. Захист прав суб'єктів господарювання в арбітражних судах України. – К.: Оріяни, 2010.

М. Балабух

Науковий керівник – ас. Н. М. Зільник

ПРАВОВИЙ СТАТУС МАЧУХИ ТА ВІТЧИМА В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Впродовж останнього десятиліття в українському суспільстві спостерігається криза традиційного інституту сім'ї[6]. За даними офіційної статистики, кількість розлучень співвідноситься з кількістю зареєстрованих шлюбів приблизно як 1:2[7]. У понад 70% випадків подружжя, що розриває шлюб, має неповнолітніх дітей і приблизно 50% цих осіб вступають у повторний шлюб протягом трьох років з моменту

розірвання попереднього, тобто значна кількість дітей в Україні проживає у сім'ях з вітчимою або, рідше, з мачухою. Поняття «мачуха, вітчима» не є новими для сімейного законодавства України, проте ними й досі не визначені умови набуття особою відповідного правового статусу. Сімейний кодекс України, поклавши на вітчима і мачуху низку нових прав та обов'язків, не лише майнового, а й немайнового характеру, не дає конкретного визначення цих термінів[6]. Все вище наведене свідчить про актуальність обраної нами тематики.

Мета дослідження – визначити правовий статус мачухи та вітчима в Україні. Для досягнення даної мети були поставлені такі **завдання**: 1) розглянути правовий статус мачухи та вітчима в сімейному праві; 2) конкретизувати зміст зазначених термінів; 3) аналізувати природу і характер правовідносин між мачухою, вітчимою і пасинком, падчеркою.

Серед науковців немає єдності щодо визначення термінів «вітчима» і «мачуха». Одні з них стверджують, що мачуха є дружина (нерідна матір) рідного батька дитини, з якою батько й дитина постійно проживають однією сім'єю[6]. Відповідно вітчимою слід вважати чоловіка (нерідного батька) рідної матері дитини, з яким мати і дитина постійно проживають однією сім'єю[3, с.387-388]. На думку інших, особа може бути правового статусу мачухи або вітчима внаслідок реєстрації її шлюбу з батьком чи матір'ю дитини або проживання з ними у фактичних шлюбних відносинах[4, с.454]. Пасинок і падчерка — це рідні син або дочка одного з подружжя, які є нерідними для другого з них. Як правило, вони проживають однією сім'єю з тим із подружжя, хто є для них рідним батьком, матір'ю, і мачухою, вітчимою[8, с.310].

Мачухою у сімейному праві вважається жінка, яка перебуває у шлюбних відносинах із батьком дитини, але не є рідною її матір'ю.

Вітчима - це чоловік, який перебуває у шлюбних відносинах з матір'ю дитини, але не є її рідним батьком. Відповідно у окреслених правовідносинах дівчинка набуває правового статусу падчерки по відношенню до вітчима чи мачухи, а хлопчик - пасинка.

Виходячи з загальних засад сімейного законодавства особа може бути правового статусу мачухи чи вітчима внаслідок реєстрації шлюбу із матір'ю чи батьком дитини чи проживання з останніми у фактичних шлюбних відносинах[2].

Мачуха, вітчима мають такі особисті немайнові права як право брати участь у вихованні дитини. Умовами набуття цього права є не лише наявність у відповідної особи правового статусу мачухи чи вітчима, але й проживання їх однією сім'єю із неповнолітніми чи малолітніми пасинком, падчеркою[2].

У разі порушення права мачухи чи вітчима на участь у вихованні пасинка, падчерки, вони вправі його захистити у визначеному законом порядку. Однак, було б також доцільним закріпити у сімейному законодавстві положення, відповідно до якого, реалізація мачухою, вітчимою права на виховання пасинка чи падчерки не повинна шкодити інтересам дитини та не повинна перешкоджати участі у вихованні дитини тому з батьків, який проживає окремо від неї.

Також мачуха, вітчима зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, які з ними проживають, якщо у них немає матері, батька, діда, баби, повнолітніх братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання[1, с. 268]. При цьому мачухою є друга (наступна) дружина батька дитини, а вітчимою є той, хто перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, але не є її батьком.

Обов'язок мачухи, вітчима по утриманню падчерки, пасинка, виникає лише за сукупності наступних умов:

- 1) спільного проживання разом з падчеркою чи пасинком;
- 2) малолітності та неповнолітності падчерки чи пасинка;
- 3) потреби у матеріальному забезпеченні падчерки або пасинка;
- 4) відсутності у падчерки та пасинка матері, батька, діда, баби, повнолітніх братів та сестер або наявності поважних причин, з огляду на які ці особи не можуть надавати їм належного утримання;
- 5) наявності достатніх матеріальних засобів мачуха чи вітчима для надання матеріальної допомоги своїй падчерці та пасинку.

За правилом ст. 268 СК України мачухою, вітчимою особа може вважатися за умови спільного проживання з дитиною. Якщо шлюб з батьком, матір'ю дитини був припинений внаслідок смерті, вдова, вдівець, залишаючись проживати з дитиною, будуть і надалі для дитини мачухою, вітчимою. Тому обов'язок утримувати падчерку, пасинка виникає у мачухи, вітчима лише тоді, коли вони спільно проживають. Розірвання шлюбу з батьком, матір'ю дитини припиняє для колишньої дружини, колишнього чоловіка статус мачухи, вітчима дитини, а тому, припиняється обов'язок по її утриманню, що виник до настання такої обставини[6].

Особливістю є те, що обов'язок мачухи, вітчима по утриманню малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, виникає не лише за відсутності у падчерки та пасинка матері чи батька, тобто аліментнозобов'язаних осіб першої черги, а також у разі відсутності діда, баби, повнолітніх братів та сестер або наявності поважних причин, внаслідок яких ці особи не можуть надавати їм належного утримання, тобто відсутність зобов'язаних осіб по сплаті аліментів другої черги[5].

Підсумовуючи, вище викладене варто зазначити, що вітчима і мачуха мають особливий правовий статус у сімейному праві України, що істотно відрізняється від статусу усиновлювача, опікуна та піклувальника, характеризується мінімально необхідним набором прав та обов'язків щодо пасинка, падчерки. Відносини мачухи, вітчима і пасинка, падчерки за своєю природою є відносинами свояцтва, тобто відносинами одного з

подружжя та родича (в цьому випадку доньки або сина) другого з подружжя. Відповідно до СК України, ці особи є членами сім'ї[6].

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2010. – 80 с.
2. Багач Е. М., Білоусов Ю. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар, 2010 //Режим доступу: http://all-books.biz/semeynoe-pravo_uchebnik/stattya-260-pravo-machuhi-vitchima-brati.html
3. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України /за ред. Ю. С. Червоного. – К.: Істина, 2003. – 464 с.
4. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України /за ред. С. О. Харитонова. – Х.: Одиссей. – 2006. – 552 с.
5. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка //Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku/87-sku/3470-268.html>
6. Апопій І. В. Правовий статус мачухи і вітчима у сімейному праві України. //Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/567-simeine/15158-2011-01-21-09-00-45.html>
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
7. Сімейне право України: Підручник /За ред. Ю. С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

Н. Бльок

Науковий керівник – к.ю.н., доц. І. М. Паньонко

АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА, ЯКІ ЗАКРІПЛЕНІ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Термін «принцип» у перекладі з латинської означає «основа, база, засади». *Принципами господарського судочинства* є основні правові ідеї, на яких побудовано господарське судочинство і які визначають таку його організацію, яка забезпечила б винесення законних і обґрунтованих судових рішень[1].

Господарське судочинство базується на певних принципах:

1. *Принцип територіальності і спеціалізації* побудови системи судів загальної юрисдикції проголошено ст. 125 Конституції України.
2. *Принцип виборності і призначуваності суддів* визначений ст. 128 Конституції.
3. *Принцип колегіальності і одноособовості* розгляду цивільних справ закріплений в ч. 2 ст. 129 Конституції, за якою судочинство провадиться суддею одноособове і колегією суддів.
4. *Незалежність суддів і підкорення їх тільки законові*. При здійсненні правосуддя судді незалежні, підкоряються тільки закону і нікому не підзвітні (ст. 129 Конституції України).
5. *Рівність усіх учасників процесу перед законом і судом* (п. 2 ст. 129 Конституції).
6. *Законність*. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.
7. *Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами*. Закріплений п. 7 ст. 129 Конституції принцип гласності характеризує демократизм цивільного судочинства і сприяє здійсненню ним запобіжної і виховної функцій [2].
8. *Змагальність* (п. 4 ст. 129 Конституції) полягає в забезпеченні широкої можливості сторонам, іншим особам, які беруть участь у справі, відстоювати свої права й інтереси, свою позицію у справі, свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.
9. *Доступність і гарантованість судового захисту прав і свобод людини і громадянина*. Відповідно до ст. 55 Конституції права і свободи людини і громадянина захищаються судом.
10. *Принцип недоторканності людини* (ст. 3 Конституції). Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.
11. *Недоторканність житла*. За незаконне проникнення до житла, проведення в ньому огляду чи обшуку, а так само за незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян, передбачена кримінальна відповідальність (ст. 162 КК).
12. *Таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції гарантується кожному* (ст. 31 Конституції), в тому числі засобами кримінальної відповідальності за допущені порушення (ст. 163 КК).
13. *Охорона особистого і сімейного життя громадянина* (ст. 32 Конституції). За порушення недоторканності приватного життя передбачена кримінальна відповідальність (ст. 182 КК)[3].

Отже, принципи знаходять свій прояв і реалізацію у всій діяльності господарських судів, на всіх етапах господарського процесу. Вони регулюють найбільш важливі сторони правозастосовчої діяльності господарських